TURINYS

PRATARMĖ 7

1. ĮVADAS 9
1.1. Problematika, situacija, aktualumas 14
1.2. Tyrimų apžvalga 15
1.3. Tyrimo metodologija 20

2. GRĮŽĘ IŠ UŽSIENIO MOKINIAI: SOCIOKULTŪRINĖ APLINKA IR KALBŲ VARTOJIMAS 29
2.1. Sociokultūrinė aplinka 31
2.1.1. Šeimos aplinkybės 33
2.1.2. Kalbos išlaikymas ir ugdymas užsienyje 36
2.1.3. Mokyklos kontekstas 44
2.1.4. Sociokultūrinė aplinka. Apibendrinimas 50
2.2. Kalbos pasirinkimas ir vartojimas 52
2.2.1. Kalbos pasirinkimą lemiančios priežastys 53
2.2.2. Kalbų pasirinkimas ir vartojimas namuose 59
2.2.3. Kalbų pasirinkimas žiūrint filmus 64
2.2.4. Kalbų pasirinkimas skaitant knygas 67
2.2.5. Kalbų pasirinkimas naršant internete 70
2.2.6. Grįžusių iš užsienio ir nuolat Lietuvoje gyvenančių mokinių kalbinė aplinka 74
2.2.7. Kalbos pasirinkimas ir vartojimas. Apibendrinimas 79

3. GRĮŽUSIŲ IŠ UŽSIENIO MOKINIŲ KALBINĖ TAPATYBĖ: KALBINĖS NUOSTATOS IR MOTYVACIJA MOKYTIS LIETUVIŲ KALBOS 81
3.1. Kalbinės nuostatos 83
3.1.1. Socialinė lietuvių kalbos vertė 84
3.1.2. Kalbos mokėjimo ir kalbinės sąveikos ryšys 84
3.1.3. Lietuvių kalbos prestižas 88

3.1.4. Santykis su lietuvių kalba kaip tapatybės dalimi 92
3.1.5. Kalbinės nuostatos. Apibendrinimas 97
3.2. Lietuvių kalbos mokymasis 99
3.2.1. Mokytojų patirtys dėl lietuvių kalbos mokymo(si) 100
3.2.2. Motyvacija mokytis lietuvių kalbos 105
3.2.3. Lietuvių kalbos mokėjimo vertinimas 113
3.2.4. Grįžusių iš užsienio mokinių lietuvių ir užsienio kalbos mokėjimo vertinimo lyginimas 116
3.2.5. Sąsaja tarp lietuvių kalbos mokymosi rezultatų ir pamokų vertinimo 119
3.2.6. Lietuvių kalbos mokymasis. Apibendrinimas 123

4. IŠVADOS 125

Paveikslų sąrašas 131
Lentelių sąrašas 133
Literatūra 134
Summary 139
1 PRIEDAS. Mokinio klausimynas 145
2 PRIEDAS. Mokytojų klausimynas 149
3 PRIEDAS. Rekomendacijos užsienio lietuvių šeimoms ir lituanistinėms mokykloms 151
4 PRIEDAS. Rekomendacijos grįžusioms iš užsienio šeimoms ir priimančioms grįžusius mokinius mokykloms 154
5 PRIEDAS. Naudingos nuorodos 158

PRATARMĖ

Sparčiai augantys reemigracijos procesai paskatino imtis grįžusių į Lietuvą emigrantų vaikų kalbinės integracijos klausimų: kaip šie vaikai jaučiasi Lietuvoje, kas jiems sunkiausia, kurios sociokultūrinės aplinkybės daugiausia lemia mokinių kalbinės integracijos procesus, kaip juos sutinka Lietuvos mokyklos, su kokiais iššūkiais susiduria mokiniai ir mokytojai, kaip kalbinės mokinių nuostatos sąveikauja su lietuvių kalbos mokymusi.

Ši studija bus naudinga ne tik tyrėjams, bet ir mokytojams, grįžusių į Lietuvą vaikų tėvams, užsienio lietuvių bendruomenėms. Tikimasi, kad atliktas žvalgomasis tyrimas padės dar geriau suprasti grįžusių iš užsienio vaikų kalbinę padėtį, kuri iki šio laiko beveik buvo netirta. Studijoje parodomas visas kalbinės integracijos paveikslas, pradedant nuo sociokultūrinės ir kalbinės aplinkos analizės bei baigiant kalbinių nuostatų ir lietuvių kalbos mokymosi ryšiu.

Sudarant klausimynus ir kitą tyrimui reikalingą medžiagą, taip pat renkant duomenis, dirbo ne tik šios studijos autorės, bet ir kolegės dr. Sonata Vaičiakauskienė ir dr. Monika Skerytė-Kazlauskienė – esame labai dėkingos joms už bendrą darbą.

Nuoširdžiai dėkojame visiems tyrime dalyvavusiems mokiniams, mokytojams, mokyklų administracijai.

Už vertingas ir taiklias pastabas dėkojame studijos recenzentėms prof. dr. Daivai Jakavonytei-Staškuvienei ir doc. dr. Daivai Vaišnienei. Už gerus žodžius ir palaikymą dėkojame Lietuvių kalbos instituto Bendrinės kalbos tyrimų centro vadovei dr. Jurgitai Jaroslavienei, už naudingus patarimus esame dėkingos Lietuvių kalbos instituto Bendrinės kalbos tyrimų centro kolegoms Agnei Aleksaitei, dr. Anželikai Gaidienei, dr. Aurelijai Gritėnienei, dr. Danutei Liutkevičienei, dr. Ritai Miliūnaitei, dr. Daivai Murmulaitytei, dr. Veslavai Čižik-Prokaševai, dr. Loretai Vaičiulytei-Semėnienei, dr. Ramu-

nei Vaskelaitei, dr. Mindaugui Strockiui, dr. Jolitai Urbanavičienei, doc. dr. Rasuolei Vladarskienei.

Už paramą atlikti tyrimą ir knygos spausdinimą dėkojame Valstybinei lietuvių kalbos komisijai.

Autorės